

pro se anime largitus est facultatem, dicens, cum esses iunior cingebas te, &c. expende illud ad confessionem amoris inuitat, ut facultatem, &c. tam ingens est donum, tam magna pars pramij in hac vita pro Christo pati, quod ut Petro detur huiusmodi facultas, ter eius amor fuerit examinandus, ac probandus.

121. Proiecit Moyses virgam in terra, quæ statim versa est in colubram inhiantem, & quis non fugeret à facie serpentis, qui mortem minabitur? Tunc ait illi Deus: *Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, & versa est in virgam*, Exod. 4. num. 4. Moyses qui fugiebat ab horrido ore serpentis, eum ad mortem persequentis, ubi tamen Dei voci obediens extendit manum, & eum apprehendit, iam non inuenit serpentem, sed baculum, quo sustentetur. Ecce in persecutionibus magna pars pramij; qui enim ex Dei amore, ac obedientia ad colubres, ac persecutiones sæculi extendit manus, illasque apprehendit, ac amplectitur, tantum abest, ut ibi interstet serpens ad deuorandum, quod potius ibi inueniatur baculus ad fulcimentum, ac leuamen. Huc adduco D. Gregorium Nissenum lib. de vita Moylis: *Vt disceret, ait, quanta diuinitus sibi prestaretur, ita Deo iubente, huiusmodi pericula vsus est, virga manu in terram proiecta, in colubrum vertitur, rursusque recepta, quod prius erat, subito facta est. Expende illud, recepta, quod prius erat, subito facta est; ubi recipitur, fit quod prius erat, baculum nempe in sui sustentaculum.*

QVÆSTIO XIX.

Quare pro relictis bonis temporalibus abundantiora bona temporalia dantur in pramium?

122. **R**atio dubitandi. **I**T Christus Dominus iuxta D. Matth. *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, &c. expressius D. Marcus refert: Nemo est qui reliquerit domum, &c. aut agros propter me, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, domos, fratres, &c. Quomodo his, qui reliquerunt omnia bona temporalia, in pramium assignantur abundantiora bona temporalia tribuenda? Nam si meritum est relectio opum, ad quid centies multiplicata opes destinantur in pramium?*

123. **T**emporalia tunc possessa, cum contempta. **R**espondeo. Primò. Pro facultatum abiectione multiplicata bona pro remuneratione dantur, quia eorum neglectus illorum est larga possessio, & cum huiusmodi bona contemnuntur cum magno actuario possidenda veniunt. Apte D. Zeno Veronenf. serm. de spe, sic ait: *Huc & presentia subiaccunt, & futura: ista, quia contemnit: illa, quia sua esse presumit. Quia Apostoli omnia presentia, & futura contempserunt, ideo & illa possiderunt.*

124. **D**eus dat bonum ad meriti occasionem. **S**ecundò. Omnium rerum abrenunciatio magnum meritum est coram Deo; pro dimissis verò diuitiis nouas affluenter Dominus concedit, ut dum has reiecerit ad nouum meritum altius ascendat homo; D. Pasch. lib. 5. in Matth. obiter expendens illud Matth. 10. num. 7. quod Dominus suis Apostolis mandauit: *Euntes predicare. Euntes, inquit, ac si ut non quiescant, sed semper iter arripiant, ait Sanct. Pater, suos Apostolos ad aliorum promouet, ut maiori merito crescant.*

125. **B**ona data à manu Dei ad virtutem inducunt. **T**ertiò. Opes, ac bona temporalia vtrumque possessa, verbi gratia, ex propria industria, vel ex maioribus accepta sæpe fomenta sunt vitiorum, ex quo valde vile eas relinquere; at vero illa, quæ à Deo dantur materiam virtutibus ministrant, ex diuina donatione combinationem, ac proportionem habent ad virtutem. Hæc autem cogitatio desumitur ex Imperfecto, homil. 14. in Matth. explicante illud orationis Dominicæ: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Vbi dubitans metitò, inquit, quomodo diues, qui frumenta habet in plures dies, & annos, valeat instanter petere à Deo panem, quem abundanter habet. *Quis enim id, quod habet, perit? Responderet ipse: Intellegendum est, ait, quia non solum ideo oramus panem nostrum da nobis, ut habeamus quod manducemus: sed ut quod manducamus, de manu Dei accipiamus. Nam habere ad manducandum commune est inter iustos, & peccatores. De manu autem Dei accipere panem, non est commune, sed tantum sanctorum: dum enim à Deo datur sanctificatus accipitur, expende vltima verba: sanctificatus accipitur; dicens, ac alliciens nempe ad omne bonum.*

126. **A**mbros. **Q**uartò. D. Ambrosius lib. 1. de poenitentia, cap. 16. *Omne, ait, studium torpescit dilatione. Et ideo Dominus, ut presentium fructu cumularetur deuotio discipulorum; dixit: quoniam qui dimisisset omnia sua, & Deum sequutus esset, centies tantum reciperet: & hic, & in futurum. Prius hic promisit, ut fastidia dilationis auferret, iuxta textum Marc. Ait Dominus, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in saeculo futuro vitam æternam. Pollicetur Dominus pramium suis sectatoribus. Hic, & in futurum; prius hic promisit. Prius dixit, in tempore hoc. Deinde, in saeculo futuro. Nam si hominibus de solo pramio futuri saeculi spes proponeretur: non ita fortasse vehementer audi festinarent; cum ad futura, quæ longius absunt, non ita alacres incenduntur. Omne studium torpescit dilatione. Dum autem pramio etiam presentis saeculi alliciuntur, quo sperant se quam citissime fruituros; dubium non est, quin ad illud consequendum velociores rapiantur. Vide supra cap. 8. n. 17. & cap. 16. n. 98.*

127. **A**mbros. **Q**uintò ad illa verba D. Ambrosij: *Prius hic promisit, ut fastidia dilationis auferret. Magnum pramium proponebatur hominibus, cum eis dicitur, quod accipiet: in saeculo futuro vitam æternam. Ad quid prius hic temporalia promittit? Qui non accipiet centies tantum nunc, in tempore hoc. Planum, & euident est quod vita æterna cuiuscumque meriti nostri abundantissimum pramium est, tamen Dominus temporalia quædam, Prius hic promittit, ut fastidia dilationis auferret. Spe diu dilatata maximè animus cruciatur, & ideo Dominus in hoc saeculo concedit aliqua bona, ut eorum blanditiis nostra desideria aliquantulum præoccupata remanent.*

128. **P**sal. 118. **D**ominum deprecatur Regius Vates. *Psal. 118. num. 16. Non confundas me ab expectatione mea, ex Hebræo legi potest: Non tardes ab expectatione mea. Nam idem verbum in Hebræo potest significare confundere, ac tardare, ut notat Mendoza tom. 3. in lib. 1. Reg. cap. 13. vers. 8. num. 3. Cum enim tardatur in expectatione maxime confunditur animus, multiplici enim dolore affligitur, ac molestat. Ait Salomon Proverb. 23. n. 12. *Spes, quæ differtur, affligit animum*, ex Hebræo legitur: *Spes protrahit morbum, aut agritudo cordis. Quid est,**

est, quod dicitur dolor cordis: inter omnes hic vehementior est. Ut de homine delendo ingens Domini dolor exaggeretur, dicitur, *tactus dolore cordis intrinsecus*, Gen. 6. num. 6. Vbi ait Oleast. *Vide quantum malum peccatum sit, ut faciat Deum corde dolere. Est enim dolor cordis inter ceteros acutior. Dolor cordis inter omnes est acutissimus. dicitur spes dilatata dolor cordis, ut denotetur, quod omnibus sit vehementior, ac penetrabilior.*

129. **M**atth. 19. **M**ulti autem erunt primi, num. 30. **n**ouissimi; & nouissimi primi.

EXPOSITIO IV.

VERSIONES, ac interpretationem apponam in fine sequentis cap. ac parabola. Solum hic adnotandum duxi, quare Christus superiorem promissionem Apostolis factam, his verbis concludat; Tacite occurrit Dominus obiectioni, quæ ab Apostolis poterat eformari; quomodo scilicet fieri poterat, ut homines viles sine literis sederent ut iudices, cum multa maiestate ad iudicandos duodecim tribus Israël, in quibus erant multi viri insignes nobilitate, literis, ac auctoritate: ideo concludit Christus Dominus: *Multi erunt primi, qui in hoc saeculo videntur primi, in altero tamen erunt nouissimi; & multi, qui in hoc saeculo sunt nouissimi, utpote viles, & abiecti; in altero erunt primi.*

CAP. XXXIV.

Operarij ad vineam.

1. **M**atth. 10. **S**imile est regnum Cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. **2.** **N**um. 2. **C**onventionem autem factam cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

VERSIONES.

Syracus n. 1. **S**imile est regnum Cælorum viro domino domus, qui exiit summo diluculo ad conducendos operarios pro vinea sua. **P**agnin. **E**uthymius. **Q**ui exiit statim diluculo. **V**t mercede conduceret operarios. **V**atabl. n. 2. **P**actus autem cum operariis denario in diem misit eos. **T**heophylact. **C**onventionem autem factam cum operariis in singulos dies.

Euthymius. **C**um operariis ex denario per diem.

EXPOSITIO I.

RESPONSIONEM datam Petro superiori cap. concluderat Dominus his verbis: *Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.* Hanc eandem sententiam confirmat, ac exponit sequentibus; ut notant D. Remig. Pascha. ac omnes interpretes; vnde in clausula parabola eandem sententiam reasumit. Ex quo constat, quod hæc parabola sit connexa cum antecedentibus, ut probat Abulenf. q. 1. & etiam, quod seopus, ac finis huius parabola est ostendere, multos primos esse nouissimos; & nouissimos primos, de quo iam aliqua dixi in fine superioris cap. exposit. 4.

Simile est regnum Cælorum. **E**cclēsia nempe militans cœpta à mundi exordio. Et est sensus, ut explicant Carthusian. Hugo, & alij, talis est status, seu negotium Ecclesiæ militantis, seu sic agitur in Ecclesia militanti, quemadmodum si Patrefamilias aliquis: *Homini Patrifamilias*, sub quo Dei persona intelligitur, quia ut ait Caietan. licet Dominus sit omnium, respectu tamen electorum, se veluti patrefamilias exhibet. Quoniam sunt domestici Dei. *Qui exiit*, non locum mutando, sed aliquid ad extra operando. *Exiit* ergo Deus per suos legatos, ut explicant Albert Magn. D. Thomas, & alij; Prophetas nempe, Apostolos, ac Prædicatores, & utpote Dei nuntij, eius opera Deo tribuuntur: *primo mane*; prima mundi ætate; & non dicitur mane, sed *primo mane*, seu ut habet Syriacus: *summo diluculo*. **Q**uia in ipso puncto, ac momento creationis hominis statim Deus exiit ad eum cum sua gratia, ac auxiliis eum illuminans; nullum instans prætermittit Deus, absque eo, quod homini beneficiat: *Conducere operarios*: conducere, verbum est secundum originem deriuatum à nomine mercedis. **C**onducere autem Dei est sub spe pramij inducere homines: *Operarios*: homines ad operandum potentes, ait Carthusianus, qui non erant operarij meritoriè agendo antequam vocarentur, ac gratia præuenirentur: *In vineam suam*. Ad colendam suam vineam, Ecclesiam nempe multoties sub nomine vineæ significatam.

Conventionem autem factam: pacto inito, promissione nempe facta à patrefamilias, & ab operariis acceptata, ex denario diurno. **Q**ui pendi consueuerat pro vnus diei operatione. **D**enarius autem iuxta Plinium, & Budæum, ac alios appendebat drachnam Atticam, id est, Regalem Hispanicam, siue Iuliam Italicam; vnde denarius illo æuo erat consuetum pretium pro labore vnus diei; ad sensum vero parabola significat pramium certum à Deo propositum, & promissum operariis. **M**isit eos in vineam suam, ad excolendam vineam, ad bene nempe viuendum, ac merendum in Ecclesia sua.

QVÆSTIO I.

Totius parabola sensus explicatur.

CIBNDVM est olim, dies à Solis ortu vsque ad occasum in duodecim horas diuidi, iuxta illud